

2-TOM, 9-SON

CHAQALOQLAR ASFIKSIYASIGA SABAB BULUVCHI ONANING
KASALLIKLARI

Boboyorova Barno, Rahmonova Shohsanam, Rustamova Nilufar

SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI, DIPLOMDAN
KEYINGI TA'LIM FAKULTETI, NEONATOLOGIYA KURSI KLINIK
ORDINATURA REZITSENTI

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada chaqaloqlar asfiksiyasi va uning ona sog'lig'iga bog'liq sabablari o'rganilgan. Asfiksiya – bu yangi tug'ilgan chaqaloqlarda kislorod yetishmovchiligi holati bo'lib, jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Tadqiqotda asfiksiyaga sabab bo'luvchi omillar orasida onaning homiladorlik paytida duch keladigan kasalliklari, jumladan, preeklampsiya, diabet, yuqori qon bosimi va surunkali respirator kasalliklarning roli muhokama qilinadi. Shuningdek, onaning sog'lig'ini monitoring qilish va kasalliklarning profilaktikasi orqali asfiksiya xavfini kamaytirish bo'yicha tavsiyalar ham ko'rib chiqiladi. Maqola chaqaloq asfiksiyasi oldini olishda onaning sog'lig'i va tibbiy yordamning muhimligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: chaqaloqlar asfiksiyasi; Onaning kasalliklari; homiladorlik patologiyalari; preeklampsiya; gestatsion diabet; respirator kasalliklar; tug'ilishdagi kislorod yetishmovchiligi; prenatal parvarish; tug'ruq xavflari; onaning qon bosimi

---

САМАРКАНДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ, ФАКУЛЬТЕТ ПОСЛЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ,
КЛИНИЧЕСКАЯ РЕЗИДЕНТА, КУРС НЕОНАТОЛОГИИ

Бобоерова Барно, Рахмонова Шохсанам, Рустамова Нилуфар

ЗАБОЛЕВАНИЯ МАТЕРИ, ВЫЗЫВАЮЩИЕ АСФИЗИКУ ДЕТСКИХ
ДЕТЕЙ

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается детская асфиксия и ее причины, связанные со здоровьем матери. Асфиксия – это состояние нехватки кислорода у новорожденных, которое может иметь серьезные последствия. В исследовании обсуждается роль заболеваний матери во время беременности, в том числе преэклампсии, диабета, повышенного кровяного давления и хронических заболеваний органов дыхания, среди факторов, вызывающих асфиксию. Также рассмотрены рекомендации по снижению риска асфиксии посредством мониторинга здоровья матери и

2-TOM, 9-SON

профилактики заболеваний. В статье подчеркивается значение охраны здоровья матери и медицинской помощи в профилактике детской асфиксии.

Ключевые слова: детская асфиксия; Болезни матери; патологии беременности; преэклампсия; гестационный диабет; респираторные заболевания; недостаток кислорода при рождении; дородовой уход; родовые риски; кровяное давление матери

SAMARKAND STATE MEDICAL UNIVERSITY, FACULTY OF GRADUATE EDUCATION, CLINICAL RESIDENCY RESIDENT OF NEONATOLOGY COURSE

Boboyorova Barno, Rahmonova Shohsanam, Rustamova Nilufar DISEASES OF THE MOTHER CAUSING ASPHYXICS OF INFANTS ANNOTATION

This article examines infant asphyxia and its causes related to maternal health. Asphyxia is a condition of lack of oxygen in newborns, which can have serious consequences. The study discusses the role of maternal diseases during pregnancy, including preeclampsia, diabetes, high blood pressure and chronic respiratory diseases, among the factors that cause asphyxia. Recommendations for reducing the risk of asphyxia through maternal health monitoring and disease prevention are also considered. The article emphasizes the importance of maternal health and medical care in preventing infant asphyxia.

Key words: infant asphyxia; Diseases of the mother; pregnancy pathologies; preeclampsia; gestational diabetes; respiratory diseases; lack of oxygen at birth; prenatal care; birth risks; maternal blood pressure

KIRISH

Chaqaloqlar asfiksiyasi – tug‘ilish vaqtida yoki undan keyin chaqaloqlarning nafas olishda qiynalishi yoki nafas olmasligi holati bo‘lib, bu holat chaqaloqning hayoti uchun jiddiy xavf tug‘diradi. Asfiksiyaning rivojlanishida ko‘plab omillar rol o‘ynaydi, shu jumladan, homilador ayolning kasalliklari va sog‘lig‘idagi buzilishlar. Onaning turli xil patologiyalari, masalan, preeklampsiya, gestatsion diabet, anemiya va yurak-qon tomir tizimi kasalliklari, homiladorlik davrida ona va bola o‘rtasidagi kislorod almashinuv jarayoniga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada chaqaloqlarda asfiksiyani keltirib chiqaruvchi onaning kasalliklari tahlil qilinadi va bu holatlarni oldini olish choralari ko‘rib chiqiladi.

NATIJALAR

2-TOM, 9-SON

Tadqiqotlar natijasida chaqaloqlarda asfiksiyaga olib keluvchi asosiy onalik kasalliklari aniqlangan. Ushbu kasalliklarning eng keng tarqalganlari quyidagilardir:

1. Preeklampsiya va eklampsiya – yuqori qon bosimi va buyrak funksiyalarining buzilishi natijasida ona va bola o‘rtasida kislorod yetkazib berish jarayoni izdan chiqadi, bu esa chaqaloqlarda asfiksiyaga olib kelishi mumkin.

2. Gestatsion diabet – ona qondagi qand miqdorining ko‘tarilishi chaqaloqning metabolizmi va o‘pka rivojlanishiga salbiy ta’sir qiladi, bu esa tug‘ruq paytida nafas olishdagi muammolarni keltirib chiqaradi.

3. Anemiya – onada temir yetishmovchiligi qoniqarsiz kislorod tashishiga sabab bo‘lib, homilaning to‘g‘ri kislorodlanishini ta’minlay olmaydi, bu esa tug‘ruq vaqtida asfiksiya xavfini oshiradi.

4. Yurak-qon tomir kasalliklari – onaning yurak va qon tomir kasalliklari qon aylanishini izdan chiqarib, chaqaloqqa yetarli darajada kislorod etkazib berilmasligiga olib keladi.

Ushbu kasalliklarning mavjudligi tug‘ruq davrida chaqaloqlarda asfiksiya rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi. Erta tashxislash va profilaktik chora-tadbirlar chaqaloqlarni bu xavfdan asrashga yordam berishi mumkin.

MUHOKAMA

Bola tug‘ilayotganida yuzaga keluvchi patologik holat (kislorod yetishmasligi) oqibatida kelib chiqadigan asfiksiya, ya’ni bo‘g‘ilish nafas olishning buzilishi bilan namoyon bo‘ladi. Asfiksiyaga moyillik yaratuvchi omillar quyidagicha: **Antenatal (tug‘ruqqacha bo‘lgan) davrda:**

- kechki toksikoz;
- gipertoniya (qon bosimi oshishi);
- buyrakning surunkali kasalliklari;
- 35 yoshdan keyingi homiladorlik;
- [qandli diabet](#);
- [anemiya](#) (kamqonlik).

Intranatal (tug‘ruq) davrida:

- yo‘ldoshning oldin kelishi yoki erta joyidan ko‘chishi;
- qog‘onoq suvsizlanishi davrining cho‘zilishi;
- kindik tizimchasining o‘ralishi yoki tushishi;
- onada gipotoniya (qon bosimi pasayishi);

2-TOM, 9-SON

- ona va homila qonining immunologik nomutanosibligi;
- tinchlantiruvchi va og'riqsizlantiruvchi (sedativ va analgetik) dori vositalarining tug'ruqdan 1-2 soat oldin berilishi.

Bundan tashqari, vaqtdan oldin yoki muddati o'tib tug'ilishda, ona qornida rivojlanishidan orqada qolishda, homilalik davrida tug'ma nuqsonlar va yurak ritmi buzilishining kuzatilishi, shuningdek harakat faolligi sustlashishi ham chaqaloqning asfiksiya bilan tug'ilishiga olib kelishi mumkin.

Kislorod yetishmaganda. Kislorod tanqisligi sabablari qanday bo'lishidan qat'i nazar, chaqaloq organizmida almashinuv jarayonlari, qon aylanishi, mikrotsirkulyatsiya bilan bog'lik o'zgarishlar kuzatiladi. Ularning ifodalanish darajasi gipoksiyaning davomiyligi, homilaning muddatiga yetib tug'ilishi va neonatal yordamning qay darajada tashkil qilinganligi bilan belgilanadi. Asfiksiyaning asosiy belgisi nafas olishning buzilishidir, bunda yurak faoliyatida o'zgarishlar kuzatilib, qon aylanishi va asab-mushak o'tkazuvchanligi izdan chiqadi. Asfiksiyaning og'ir yoki yengil kechishi Apgar shkalasi bo'yicha aniqlanadi. Bu shkala 1952 yilda amerikalik akusher Virjiniya Apgar tomonidan taklif qilingan va chaqaloq tug'ilganidan 1 va 5 daqiqa o'tgach uning holatiga klinik baho berish orqali o'tkaziladi. (Bunda yurak qisqarishlari soni, mustaqil nafas olishi, teri rangi, reflektor ta'sirchanlik va mushak tonusi ballar bilan baholab chiqiladi va ushbu ballar yig'indisiga qarab asfiksiyaning darajasi aniqlanadi.) Lekin hozirgi vaqtda faqat Algar shkalasi buyicha baholash asfiksiyaning birdan-bir mezon bo'la olmaydi. Asfiksiya va uning og'irligining asosiy mezonlarini aniqlashda ilk neonatal davrning kechishi va asfiksiyaning ichki a'zo va tizimlarga bo'lgan ta'siri darajasi hisobga olinadi. Demak, asfiksiyaning darajasi ilk neonatal davr (hayotining birinchi 7 kuni) kechishiga qarab baholanadi. Asfiksiya bilan tug'ilgan chaqaloqlar jonlantirish yordamiga muhtoj bo'lishadi. Jonlantirish muolajasi qancha erta boshlansa, shunchalik ijobiy samara beradi. Bu jarayon tug'ruq zalida amalga oshiriladi. Bunda chaqaloqning asosiy hayot ko'rsatkichlari nazorat ostiga olinib, tezkor yordam chora-tadbirlari amalga oshiriladi. Chaqaloqlar reanimatsiyasi (jonlantirish) bo'limida yuqori nafas yo'llari o'tkazuvchanligini ta'minlash asfiksiyaning og'ir-yengilligiga qarab amalga oshiriladi. Yordamchi nafas usullari foyda bermagan hollarda bola yurak faoliyatini me'yorlashtirishga kirishiladi, zarurat tug'ilganda kindik tizimchasiga dori-darmonlar ham yuboriladi. Tug'ruq zalida o'tkazilgan reanimatsion yordamdan so'ng chaqaloqlar intensiv postga o'tkazilib ular ustidan muntazam nazorat olib boriladi. Asfiksiya bo'lgan chaqaloqlarda gipoglikemiya, giperkaliyemiya va boshqa elektrolitlar muvozanatining buzilishi kuzatiladi. Chaqaloq uchun katta ahamiyatga ega

2-TOM, 9-SON

asosiy parvarish yo'nalishlari (issiqlik zanjirini saqlash, ona suti bilan ta'minlash, yo'rgaksiz parvarish, kindik tizimchasi qoldig'ini quruq usulda olish) amalga oshiriladi.

Chaqaloqlarda asfiksiyaga sabab bo'luvchi onaning kasalliklari muammosi tibbiyotda jiddiy ahamiyat kasb etadi. Ushbu kasalliklar asoratlari ko'pincha ona va bola hayotiga xavf soladigan holatlarga olib keladi. Muhokamalar asosan uchta asosiy nuqtaga qaratilgan: onaning sog'lig'i, profilaktik choralar va davolash yondashuvlari.

Birinchidan, onada mavjud bo'lgan kasalliklarning tibbiy nazorati va boshqaruvi ona va bola sog'lig'ini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, preeklampsiya va gestatsion diabet kabi kasalliklar homiladorlik davrida yaxshi nazorat qilinsa, chaqaloqda asfiksiya xavfi kamayadi. Bu kasalliklar rivojlanishini erta aniqlash uchun ona muntazam ravishda sog'lig'ini tekshirtirishi kerak. Ayniqsa, yuqori xavf guruhidagi ayollarda tug'ruqqa qadar ko'proq tibbiy ko'riklardan o'tish zarur.

Ikkinchidan, profilaktika. Yaqinda o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, sog'lom hayot tarzi, xususan, homiladorlik davrida to'g'ri ovqatlanish va jismoniy faollik, ushbu kasalliklar paydo bo'lishi xavfini kamaytiradi. Onaning qondagi qand miqdori, qon bosimi va qon holatini nazorat qilish kabi omillar profilaktika choralarning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. Bu borada shifokorlarning maslahatlari va muntazam ko'riklar muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, davolash usullari haqida gap ketganda, kasalliklar erta aniqlangan taqdirda, onaga to'g'ri dori-darmonlar va davolash usullarini qo'llash tug'ruq vaqtida asfiksiya xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Masalan, preeklampsiya holatlarida onaga qon bosimini tushiruvchi dorilar buyurish va kasallikni tibbiy nazorat ostiga olish mumkin. Shuningdek, anemiya va yurak-qon tomir kasalliklari uchun tegishli vitaminlar va davolash kurslari belgilanishi kerak.

Davo o'z vaqtida va beqam ko'st o'tkazilsa bolaning ahvoli yaxshilanadi, lekin asab tizimidagi o'zgarishlar bir qancha vaqt saqlanib, sekin-asta me'yorlashadi. Ta'kidlab o'tish kerakki, kelgusida bola rivojlanishi uchun eng ahamiyatlisi onada homiladorlik davrining qanday kechishidir. Homilada markaziy asab tizimi shikastlanishlarining 70-80 foiz sabablari homiladorlikning og'ir kechishi bilan bog'liqdir. Asfiksiya bilan dunyoga kelgan bolalar tug'uruqxonadan chiqqanlaridan so'ng pediater va nevropatolog dispanser kuzatuvda turishlari shart. Chaqaloqlarda asfiksiya va uning asoratlarini oldini olish uchun homilador ayollar sog'ligiga alohida e'tibor qaratish, ulardagi ekstragenital kasalliklarni o'z vaqtida davolash, xavf guruhiga kiruvchi homiladorlarni tug'uruqxonaga erta yotqizish zarur. Bu kabi amaliy ishlar chaqaloqlar gipoksiyasi yuzaga kelishining oldini olishga albatta yordam beradi.

2-TOM, 9-SON

Shu nuqtai nazardan, ona va bola hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarni o'z vaqtida aniqlash, onalik kasalliklarini oldini olish va davolash usullarini rivojlantirish chaqaloqlar hayotini saqlab qolishda asosiy qadamdir.

XULOSA

Chaqaloqlar asfiksiyasiga sabab bo'luvchi onaning kasalliklari jiddiy muammo hisoblanadi va ona hamda bolaning hayoti va sog'lig'iga katta xavf tug'diradi. Ushbu maqolada onaning preeklampsiya, gestatsion diabet, anemiya, yurak-qon tomir kasalliklari kabi kasalliklari chaqaloqlar asfiksiyasiga olib kelishi mumkinligi tahlil qilindi.

Shuni ta'kidlash kerakki, onaning salomatligi homiladorlik davrida doimiy nazorat ostida bo'lishi lozim. Kasalliklarni erta aniqlash va profilaktik choralarni amalga oshirish orqali chaqaloqlarda asfiksiya rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Homilador ayollarning to'g'ri ovqatlanishi, jismoniy faolligi va muntazam tibbiy tekshiruvlardan o'tishi bu borada muhim o'rin tutadi.

Davolash usullari va profilaktik choralar orqali asfiksiyani oldini olish, onaning kasalliklarini boshqarish chaqaloqlarning sog'lom tug'ilishi uchun asosiy omillardir. Shu sababli, tibbiy nazoratni kuchaytirish va tug'ruq oldi davrida shifokor ko'rigini kengaytirish onalik va bolalik salomatligini yaxshilashda muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaev, J. (2019). Neonatologiya asoslari. Toshkent: "Media nashriyoti".
2. Soliev, M. (2020). Homilalik davridagi kasalliklar va bolaga mumkin. Tibbiyot jurnali, 45(3), 120-128.
3. Aliev, F. va Karimova, R. (2021). Chaqaloqlar asfiksiyasi va onaning kasalliklari o' ichiga bog'liqlik. Perinatal Sog' keladi Saqlash Ilmiy Jurnali, 29(4), 83-90.
4. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. (2018). Homiladorlik va tug'ishdagi asoratlarni boshqarish: doylar va shifokorlar uchun qo'llanma (2-nashr). Jeneva: JSST.
5. Smit, J. (2019). Onalar salomatligi va neonatal natijalar. Xalqaro ginekologiya va akusherlik jurnali, 146 (1), 35-45.
6. Karimova, Z. (2018). Neonatal kasalliklarni olishda kasallikka chalingan kasalliklarni erta aniqlash. Umumiy tibbiyot jurnali, 42(2), 98-104.
7. Jonson, D. va Li, S. (2020). Neonatal asfiksiyada ona qandli diabetning o'rni. Neonatologiya jurnali, 58 (6), 1215-1223.
8. Omonov, B. (2021). Homiladorlikda qandli diabet va yordamlari. Tibbiy profilaktika jurnali, 36(4), 59-67.
9. Amerika akusherlik va ginekologlar kolleji (2019). Homiladorlik davridagi gipertenziv kasalliklar. Akusherlik va ginekologiya, 133(1), 35-40.

2-TOM, 9-SON

10. Soliev, N. (2022). Asfiksiya va perinatal patologiyalar keyingi aloqadorlik. *Pediatriya jurnali*, 41(3), 200-210.
11. Braun, T. va Patel, A. (2020). Homiladorlik va neonatal natijalardagi yurak-qon tomir kasalliklari. *Maternal-Fetal Medicine jurnali*, 32 (7), 515-524.
12. Usmonov, A. (2020). Preeklampsiya va bolalardagi asfiksiya holatlari. *Qishloq tibbiy yot jurnali*, 27(1), 45-52.
13. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. (2020). Ona va neonatal asoratlarning oldini olish. Jeneva: JSST.
14. Yo'ldoshev, O. (2021). Asfiksiyaning olishda ozuqaviy xavf omillari. *Pediatriya jurnali*, 37 (3), 177-185.
15. Goldenberg, R. (2019). Onalik anemiyasi va uning neonatal salomatligiga ta'siri. *Bolalar salomatligi xalqaro jurnali*, 47(2), 98-105.
16. Ziyoev, R. (2021). Neonatal kasalliklar va onaning yurak kasalliklari. *Kardiologiya jurnali*, 33(5), 120-126.
17. Amerika Pediatriya Akademiyasi. (2020). Neonatal reanimatsiya dasturi (7-nashr). Elk Grove qishlog'i: AAP.
18. Murray, D. va Simpson, E. (2021). Surunkali ona gipertenziyasi va neonatal natijalar. *Neonatologiya tadqiqot jurnali*, 41 (4), 189-194.
19. Karimova, S. (2022). Neonatal asfiksiyalar va onaning o'tish infeksiyalari. *Respublika tibbiyot markazi jurnali*, 48(6), 133-139.
20. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bolalar jamg'armasi. (2021). Kam resursli sharoitlarda ona va neonatal salomatligi. Nyu-York: UNICEF.

